

12. 12. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Osvobození procesu vzniku smlouvy

Na sklonku účinnosti starého občanského zákoníku změna v jeho chápání.

Za jeden z výdobytků rekonstrukce v oblasti smluvního práva bývá považována principiální dispozitivita právní úpravy vzniku smlouvy. Nový občanský zákoník v § 1770 dokonce přímo předvídá, že strany ujednají pro uzavření smlouvy jiný postup, než stanoví zákon, a na ustanovení o nabídce a jejím přijetí v takovém případě odkazuje jen přiměřeně (subsidiárně). Jak jsme si však stáli v dosavadním právu? Přináší nabytí účinnosti nového občanského zákoníku v tomto ohledu až takovou změnu?

GLATZOVA & Co.
Advokátní kancelář - Law firm

Z původní judikatury Nejvyššího soudu bylo možné dovozovat, že proces vzniku smlouvy byl ve starém občanském zákoníku upraven kogentně, strany se od něho tudíž nemohly v žádném směru odchýlit. Připomeňme např. závěry rozhodnutí sp. zn. 33 Cdo 2994/99 ze dne 26. 3. 2001: *„Pouze zákon tak může stanovit zvláštní kontraktační proces odlišný od běžného uzavření smlouvy upravený v ust. § 43a a násl. obč. zák., kdy např. návrh na uzavření smlouvy není určen určitým osobám. Tato obecná právní úprava uzavírání smluv má ve smyslu ust. § 2 odst. 3 obč. zákona kogentní povahu a účastníci občanskoprávních vztahů se od ní dohodou nemohou odchýlit.“* Takto přísné pojetí se však na počátku roku 2013 změnilo. Nejvyšší soud se od něj odklonil. Učinil tak ve velkém senátu, rozhodnutím sp. zn. 31 Cdo 1571/2010 ze dne 16. 1. 2013.

Oč v souzené věci šlo? O vznik zástavní smlouvy. S bankou coby zástavním věřitelem ji uzavíral (v pozici zástavních dlužníků) manželský pár. Banka návrh podepsala a poslala oběma manželům po jejich synovi. Výslovně přitom účastníky instruovala, aby (až ji podepíší a podpisy úředně ověří) smlouvu rovnou doručili katastrálnímu úřadu. Tak se i stalo. Katastrální úřad (po odstranění nedostatků původního podání) zástavní právo také zapsal. Po letech však zástavní dlužníci u soudu namítli, že zástavní právo nevzniklo, když neexistuje smlouva, která by je zakládala. Poukázali na to, že kogentní úprava kontraktačního procesu v platném občanském zákoníku vyžaduje, aby akceptace byla ve stanovené lhůtě doručena zpět navrhovateli (§ 43c odst. 2 ObčZ), jinak smlouva nevznikne. K tomu v jejich případě nedošlo – kontraktační proces nebyl završen, jak v minulosti Nejvyšší soud vícekrát judikoval. Viz např. v rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 114/99 ze dne 14. 12. 1999.

Nejvyšší soud přesto nedal žalujícím manželům za pravdu. Ve velkém senátu se odchýlil od dřívější judikatury a napříště jednoznačně uzavřel: *„Ustanovení § 43c odst. 2 obč. zák., ve spojení s § 45 odst. 1 obč. zák., výslovně nezakazuje možnost účastníků upravit okamžik vzniku smlouvy odlišně. Ani z povahy označených ustanovení dle názoru Nejvyššího soudu nevyplývá, že se od nich nelze odchýlit. Je-li hlavním účelem ustanovení § 43c odst. 1 a 2 a § 45 odst. 1 obč. zák. [...] ochrana oferenta před nejistotou, zda a kdy oblat ofertu přijal, pak tento účel nemůže bránit tomu, aby oferent výslovně vyjádřil svou vůli být vázán akceptovaným návrhem i za jiných - předem sjednaných - podmínek;*

jinak řečeno, aby si účastníci dohodou určili okamžik vzniku smlouvy jinak, než k okamžiku dojití akceptovaného návrhu oferentovi.“

Strany tak ani za účinnosti starého občanského zákoníku nebyly svazovány zákonnou úpravou kontraktačního procesu. Na počátku svého vztahu třeba dohodly, že jejich smlouva vznikne jinak a jindy, např. tak, že kupující (bez součinnosti s prodávajícím) odebere zboží ze skladu prodávajícího, k němuž má přístup. Tímto úkonem (vyzvednutím zboží) byla smlouva uzavřena.

Velký senát Nejvyššího soudu k tomu doslova pokračoval: *„Lze proto uzavřít, že účinnost přijetí návrhu na uzavření smlouvy ve smyslu § 44 odst. 1 obč. zák. může být (jde-li o smlouvu, u níž projev účastníků nemusí být na téže listině, srov. § 46 odst. 2 větu druhou obč. zák.) dohodou stran určena k jinému okamžiku, než k okamžiku, kdy vyjádření souhlasu s obsahem návrhu dojde zpět navrhovateli; to platí i pro zástavní smlouvu, jejíž vznik byl posuzován v dané věci. Účastníci budoucí smlouvy uzavírané tzv. distančním způsobem se mohou též dohodnout, že projev vůle obláta (přijetí návrhu smlouvy) působí vůči oferentovi za jiných podmínek, než od okamžiku, kdy mu tento projev „dojde“, neboť výslovnému projevu vůle oferenta, být vázán návrhem za jiných (předem dohodnutých) podmínek, povaha ustanovení § 45 odst. 1 obč. zák. nebrání. Na tomto závěru ničeho nemění ani skutečnost, že uzavíraná smlouva má obligatorně písemnou formu, neboť povinnost obláta doručit písemné prohlášení o přijetí návrhu smlouvy nebo písemně akceptovaný návrh smlouvy zpět oferentovi zákon nevymezuje.“*

Uvedeným rozhodnutím tak Nejvyšší soud ve velkém senátu potvrdil, že i v obecném právu občanském bylo možné návrh smlouvy přijmout byť jen tím, že se podle něj oblát zachová. Možnost takové reálné akceptace návrhu dosud výslovně upravoval jen obchodní zákoník (§ 275 odst. 4 ObchZ). Teprve nový občanský kodex ji zobecňuje pro celé soukromé právo (§ 1744 NOZ). V nastíněném postoji lze tudíž spatřovat další krok Nejvyššího soudu k většímu sblížení staré i nové úpravy kontraktačního procesu.

Není bez zajímavosti, že jeden z argumentů pro uvedený závěr našel Nejvyšší soud i v pojetí nového občanského zákoníku. Za zmínku stojí obecná argumentace z oblasti právních principů. Velký senát Nejvyššího soudu podpořil stanovisko právní vědy, podle něhož vzniknou-li v oblasti soukromého práva pochybnosti o tom, zda je určité zákonné ustanovení kogentní nebo dispozitivní, je třeba ctít zásadu přednosti závěru o jeho dispozitivitě. V citovaném rozhodnutí se k tomu doslova uvádí: *„[...] při pochybnostech, zda je občanskoprávní norma kogentního nebo dispozitivního charakteru, je třeba dát v souladu se zásadami, kterými jsou občanské právo a občanský zákoník ovládány (srov. zejména princip obecné svobody - autonomie jednání zakotvený v článku 2 odst. 3 Listiny základních práv a svobod), přednost závěru, že norma má dispozitivní charakter [...].“* To je významný judikatorní příspěvek k nazírání na povahu soukromého práva a jeho norem, neboť do zmiňovaného rozhodnutí byl (starý) občanský zákoník chápán často spíše jako kogentní předpis.

JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M.,
of counsel

[Glatzová & Co., s.r.o.](#)

Betlémský palác
Husova 5
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 401 440

Fax: +420 224 248 701

e-mail: office@glatzova.com

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)